

Skausmas

Skiriu Veredai Slonim-Navo

TREČIAS SKYRIUS

Jau daugel metų elektroninio laikrodžio ekrane Irisei neteko regėti tokio ankstyvo rytmečio – 3:45. Metų metus ji sergėjo miegą it savo akį, sakytum, nuo to priklausytų visas gyvenimas. Dešimtą vakaro jau griebdavosi dienos pabaigos ritualų.

– Luktelk, kur taip skubėti? – įsitaisęs priešais televizoriaus ekraną kartkartėmis išplieksdavo Mikis. – Netrukus rodys filmą, kurį liaupsino Dafna su Gidžiu.

Arba:

– Šis serialas puikus, neabejoju, kad tau patiks.

Kartais nepratardamas nė žodžio su kartėliu akyse nulydėdavo ją akimis.

– Privalau išsimiegoti, rytoj laukia sunki diena. Iš pat ryto numatytas posėdis, – be perstojo kartodavo tą pačią giesmę. Net kai jokio posėdžio nebūdavo, visada pirmoji pasirodydavo mokykloje. Žiema ar vasara, kasryt prie mokyklos vartų pasitikdavo mokinius, palinkėdavo jiems labo ryto, žinojo kiekvieno jų vardą, persimesdavo vienu kitu žodžiu su tėvais. Tiesa, Mikiui tai nedarė jokio įspūdžio:

– Juk pati žinai, kad ne tu viena taip plūkiesi. Ne tu viena, kuriai tenka taip anksti keltis.

– Atsiprašau, Muki, esu visiškai nusivariusi nuo kojų. Akys lipte limpa, – murmėjo Irisė, išsivaduo dama iš jo rankos, bandžiusios ją sulaikyti. Ji puikiai suprato, kad vyrą erzina ne tik jos įprotis gultis su vištomis, bet ir tai, kad prieš penkis mėnesius tėvų namus palikusios Almos kambarį ji po truputėlį pavertė savo miegamuoju.

– Tai nieko nereiškia, Muki, – bandė jį raminti Irisė. – Viena geriau išsimiegu, tik tiek. Miegoti kartu – atgyvena, trukdanti abiem išsimiegoti. Apie tai parašytas ne vienas straipsnis. Juk pyksti, kai tave žadina, o tu garsiai knarki!

Matyt, Mikis manė, kad jo knarkimas bus sutiktas su meile, ir, ko jau ko, bet to, kad žmona persikels į Almos lovą ir jam prieš nosį užtrenks duris, tikrai nesitikėjo.

– Nederėtų ieškoti sąmokslų, tai mano labui. Man rūpi miego kokybė. Intymumas dėl to tikrai nenukentės, – pati tvirtai tuo tikėdama nesiliovė įtikinėti ir vyro. Ir kodėl turėtų abejoti? Nejau miegodami žmonės mylisi? Ar leidžiasi į atvirus pokalbius? Kai Alma atvažiuos, ji nedelsdama atlaisvins lovą ir vėl sugrįš pas Mikį. Kas galėjo pamanyti, kad duktė taip retai lankys tėvų namus – vargais negalais trumpam pasirodydavo vos kartą per mėnesį, – o ant naktinės spintelės, stūksančios prie jų dviejų lovos, sudėlioti reikmenys netrukus persikels į ištuštėjusį kambarį, kuris virs nuolatinio jos prieglobsčiu? Paakių kremas, stiklinė vandens, kojines – Irisės kojos visuomet šąla, – rankų kremas, knyga ar dvi – pamažu tų daiktų vis kaupėsi, kol sykį per vieną iš tų retų viešnagių Alma pažėrė motinai priekaištų:

– Regis, mama, baigi visiškai užimti mano kambarį! Nejau man siūlai miegoti su tėčiu?

Irisė, žinoma, suskubo susirankioti visus savo daiktus ir grąžinti juos į senąją vietą, o galiausiai susitaikė ir su mintimi, kad

nėra kito pasirinkimo, tik grįžti pas Mikį. Tiesa, jau netrukus suprato, kad tai, kas ją anksčiau tik erzino, tapo nebepakenčiama, nes jau buvo kaip reikiant spėjusi priprasti prie laisvės ir viengulės lovos. Po bemiegės nakties Irisė slapčia ėmė nekantrauti, kada duktė pagaliau išvažiuos pas draugę į butą, kurį jie išnuomojo jai Tel Avive, ir ši dar tą patį vakarą tai ir padarė. Iš nuovargio tą savaitgalį net nepavyko rimčiau su ja pasikalbėti, ko nors daugiau sužinoti apie jos darbą ir ateities planus, nors Alma veikiausiai būtų vengusi panašaus pokalbio, net jei motina būtų buvusi bu-dresnė, nes, šiaip ar taip, niekuo rimtu neužsiėmė ir nepuoselėjo jokių ateities planų, išskyrus ketinimus naktimis dirbti padavėja viename bare pietiniame Tel Avivo rajone, o dienomis miegoti.

Ir kaip jiedu užaugino šitokią dukrą, stokojančią ir ambicijų, ir tikslų? Net vaikystėje Almos niekuo nepavyko rimčiau sudominti, mergaitė nelankė jokios užklausinės veiklos, tik valandų valandas leisdavo priešais televizoriaus ekraną ar veidrodį: nežinia, kas iš jų blogiau. Duktė nuo mažens matė, kaip tėvai sunkiai dirba, bet tai, regis, nepadarė jai jokio įspūdžio. Net jei ir būtų pavykę savaitgalį su ja pasikalbėti, ši veikiai būtų tik pasišaipiusi:

– Viskas gerai, mama, neverta nerimauti. Nesimokau tavo mokykloje, kurią teisingiau būtų vadinti karo akademija, nes pas tave ten visi nelyg kareiviai išmuštruoti.

Tai ko tada visi į ją taip veržiasi, jei jau taip blogai? – mintyse atsikirto Irisė, iki smulkmenų įsivaizduodama pokalbį, kurio nė nebuvo, bet į kurį panašių per pastaruosius metus būta ne vieno ir ne dviejų: trumpi, kandūs žodeliai, kurie, užuot jas suartinę, tik dar labiau viena nuo kitos nutolindavo, užuot ką nors paaiškinę, tik dar labiau viską supainiodavo ir aptraukdavo tirsta migla. Irisė naiviai tikėjo, kad dukra ja didžiuosis ir vertins jos gyvenimo nuopelnus, kai prastos reputacijos

skurdaus kvartalo mokyklą pavyko paversti viena geidžiausiai ugdymo įstaigų visame mieste – ko jau ko, bet pašaipų tikrai nesitikėjo sulaukti.

– Galbūt jiems toks gyvenimas prie širdies, bet tik ne man, – ne sykį pašiepdamo Alma, skvarbydama motiną niekinamu žvilgsniu.

Ir kodėl jų duktė tokia žemaūgė? Visos draugų dukterys senokai praaugo motinas, tik Alma liko maža ir smulikutė, nors juodu su Mikiu tikrai ne iš žemųjų.

Pirmaisiais gyvenimo metais Alma beveik nieko nevalgė, o jų maldavimai ir grasinimai paimti bent kąsnelį ėjo perniek. Tik priešais įjungtą televizorių retsykais pavykdavo šio to įsiūlyti: kiaušinienės kąsnelį, sūrio griežinėlių ar vieną kitą daržovę. Mergaitė nejučia prasižiodavo, tada imdavo iš lėto kramsnoti, kol nurijusi tarsi iš miegų pabusdavo, puldavo purtytis ir įnirtingai priešintis.

Per kiekvieną tokį bandymą pamaitinti dukterį Irisės širdis pašėldavo beprotiškai tvaksėti, tarsi Alma stovėtų ant stogo krašto, o ji negirdima turėtų prie jos iš pasalų pritykoti ir paskubomis sučiupti, kol ši dar nespėjo nupulti žemyn. Kiekvienas kiaušinienės kąsnelis, regis, ją per žingsnelį nutolindavo nuo to siaubingo kryčio. Irisė buvo dar labai jauna, ir jai dingojosi, kad liesumas yra neabejotinas ligos požymis, todėl ji iš visų išgalių bandė su tuo kovoti, kol gimęs Omeras pasiglemžė visas jėgas, kurių neliko nei laviravimams, nei maldavimams, nei grasinimams, o tai galiausiai visiems išėjo į naudą, nes mergaitė išgyveno. Matyt, valgė tiek, kiek buvo būtina, o paauglystėje netgi įgijo vilko apetitą, nors visos jos draugės kankino save badmiriaudamos. Tiesa, buvo jau per vėlu: mergaitė liko neaukšta, lieso sudėjimo, iš pažiūros, regis, ne daugiau kaip

dvylikos, nors jos grožis, reikia pripažinti, ne vieną palikdavo be žado: didelės tamsių vynuogių spalvos akys, ilgi, lygūs plaukai, vos pradėjęs bręsti kūnas atrodė itin gundantis.

Tiesa, ne iki galo buvo aišku, ką Alma gundė. Tikrai ne tėvus, kurių visas pastangas ką nors sužinoti apie dabartinį jos gyvenimą akimodu paversdavo niekais ir tik atžariai jiems atšaudavo. Kai duktė persikėlė į Tel Avivą, nutrūko net ir menkutes juos siejusios gijos, todėl tenkinosi tik atsitiktinėmis žinių nuotrupomis, kurias pati kartkartėmis jiems numesdavo lyg šuniui kaulą. Retkarčiais Alma prasitardavo ir daugiau, bet vėliau visi bandymai ką nors išpešti apie vakarėlį ar padavėją, su kuria sakėsi susidraugavusi, tarsi žirniai atsimušdavo į sieną. Jei kitą sykį susitikę ar kalbėdamiesi telefonu bandydavo pasitelkti tas šykščias užuominas, duktė puldavo neigti tai, kas kadaise pačiai netyčia buvo nusprūdę nuo liežuvio, ir viską paversdavo nebūtais tėvų prasimanymais.

– Ji mus baudžia, – guodėsi Irisė, o Mikis tik nesupratingai gūžčiojo pečiais.

– Nesąmonė! Už ką ji turėtų griežti ant mūsų dantį?

Jei būtų mačiusi prasmę, Irisė be didelio vargo būtų galėjusi išvardyti bent kelias priežastis: gimęs Omeras pasiglemžė visą tėvų dėmesį, vėliau ilgi ir siaubingi gydymo metai: ligoninė, operacijos, reabilitacijos, kai motina dukters gyvenime beveik nedalyvavo. Net ir grįžusi namo Irisė tapo visiškai priklausoma nuo namiškių, bet daugiausia laiko prabėgo gydymo įstaigose, mat buvo sutrupėjęs ne vienas dubens kaulas, kojose žiojėjo skylės, krūtinė suvarpyta skeveldrų. Kaulus būtinai reikėjo sutvirtinti, skylės sulopyti. Vienur buvo ištikusi visiška kūno nejautra, o kitur jautė ją pernelyg stipriai. Reikėjo iš naujo mokytis vaikščioti ir sėdėti, po truputį atprasti nuo skausmą malšinančių

vaistų, atsikratyti baimės išeiti iš namų ir liautis gūžtis kaskart, kai prieš pajudėdamas autobusas dusulingai sukosčioja. Kai pagaliau vargais negalais pavyko sugrįžti į tikrovę, Irisė ten sutiko jau neatpažįstamai pasikeitusią dukterį: mergaitė užaugo uždara ir priešiška, prisirišusi prie tėvo ir svaidanti į motiną atžarius žvilgsnius. Visai kaip kadaise valgydama, ir moksluose tenkinosi tik menkais trupinėliais. Šiek tiek paskanaudavo, kad išgyventų, bet niekuo giliau nesusidomėdavo. O kaipgi ji pati? Gavusi užtarnautą prizą – mokyklos direktorės kėdę – į gyvenimą Irisė grįžo didžiai jo išsiilgusi: stačia galva nėrė į veiklą, todėl mergaitei beveik nelikdavo laiko. Omeras nuo mažens mokėjo reikalauti, o Alma, matyt, buvo iš tų žmonių, kurie kaip ir jos tėvas kantriai laukia savo eilės, o nesulaukę karčiai nusivilia. Abu – tėvas ir dukra – lėtą Irisės kabinimąsi į gyvenimą stebėjo su nesąmoningu atsidavimu, persmelktu nevilties ir šaltakraujiškumo. Retsykiais ir vienas, ir kitas priversdavo ją pasijusti tarsi, šviesos greičiu sklendusi oru, ji būtų nublokšta į kitą pasaulio kraštą, iš kurio nebebuvo kelio atgal.

Kartkartėmis nešinas lėkšte su nepažįstamu, sunkiai nusakomu patiekalu bei stikline jau spėjusios atvėsti arbatos Mikis kyšteldavo nosį į miegamąjį, kuriame Irisė kelis mėnesius išgulėjo prikaustyta prie patalo, ir pasiteiraudavo, kaip ji laikosi ir ar ko netrūksta. Net ir tais itin retais kartais, kai paprašydavo jo tiesiog pabūti: „Nagi, prisėsk šalia ir papasakok“, šis prašymas pranoko jo jėgas. Nekilo abejonių, kad, be darbo, rūpestis ja ir vaikais Mikį buvo visiškai išsekinęs. Irisė jautė, kad vyras šaltas kaip arbata, kurią ką tik jai atnešė, ir visiškai nepažįstamas, kaip jo paties gamintas patiekalas. Mikis mėnesių mėnesius kaip įmanydamas vengė žmonos žvilgsnio, tarsi jausdamas kaltę dėl to, kas jai nutiko.

Kartkarčiais Irisė nesibodėdavo apie tai pajuokauti. Tik mažiau nei prieš metus jie buvo persikėlę į naują butą su liftu, kuriuo Mikis niekaip negalėjo atsidžiaugti.

– Mums vos trisdešimt penkeri, kam tas liftas? – tąsyk nuostaba nesitvėrė Irisė, kuri mieliau būtų rinkusis butą su vaizdu į Negyvąją jūrą ir dideliu balkonu, nes tai jai labiau rūpėjo. O štai Mikis, kuris, kaip pats tvirtino, visada viską numato kelis žingsnius į priekį, niekaip neatlyžo ir bandė ją įtikinti:

– Niekada negali žinoti, kas gali nutikti. Lifto bet kada gali prireikti.

Ir ką gi – neteko ilgai laukti: Irisė papuolė į teroristinį išpuolį, ir Mikio žodžiai išsipildė su kaupu. Ji net pašmaikštavo, esą vyras galėtų būti puikus žvalgas, o jo indėlis į slaptąją žvalgybą būtų daug naudingesnis nei darbas aukštųjų technologijų įmonėje. Tiesa, tąsyk Mikiui buvo menki juokai.

Be penkiolikos ketvirtą ryto ar šiek tiek vėliau – Irisė nė nedrįso žvilgtelėti į laikrodį, – kai veriantis skausmas nebeleido sumerkti akių, ji mintyse iki smulkmenų ėmėsi atkurti visus ano lemtingo rytmečio įvykius. Nuostabą kėlė laiko ir erdvės sutapimai, nulėmę ir siaubingą tragediją, ir kvapą gniaužiančius stebuklus.

Irisė prisiminė, kad vakarą prieš lemtingą rytą Mikis iki išnaktų užtruko darbe, o kai pagaliau grįžo namo, ji jau miegojo. Kai ryte pabudo, jis jau buvo apsirengęs. Pasakė, kad labai skuba, nes ką tik skambinę iš darbo. Anuomet namuose Mikis praleisdavo gerokai mažiau laiko nei dabar. Kai vaikams jo reikėjo labiausiai, jo beveik nebūdavo šalia, o dabar, kai nebeliko jokio skirtumo, iš darbo jis grįžta anksti ir valandų valandas kompiuterio ekrane stumdo šachmatų figūras, o pailsęs išsitiesia ant sofos priešais televizorių. Tiesa, net ir anuomet rytais jis ilgiau būdavo su ja ir vaikais, o tiksliau, su Omeru, kuriam

pirmoje klasėje itin sunkiai sekėsi pratintis prie mokyklos, todėl tik per didelius vargus ji buvo galima iškrapštyti iš namų. Būdavo, užsirakina vonios kambaryje, ir nepadeda nei maldavimai, nei grasinimai, nei pasiekimų lentelės, nei lipdukai.

Beje, aną rytą Omeras buvo netgi kiek drąsesnis nei įprastai. Irisė prisiminė, kaip berniukas smaginosi šokinėdamas ant jų lovos, kai Mikis jau buvo apsirengęs, o ji ką tik pabudusi. Buvo vaiskus, netgi maloniai vėsus ankstyvos vasaros rytmetis. Kaip šiandien pamena, Mikis vilkėjo senu plonyčiu garstyčių spalvos švarku, kurio ji labai nemėgo, bet jis niekaip nenorėjo juo atsikratyti. Jiems sunkiai sekėsi susikalbėti, nes strakaliodamas Omeras visa gerkle plyšavo dainelę, kuriai pats sugalvojo žodžius:

– Šešiamečiai ir septynmečiai paišo sisiuku ir kakučiu.

Sūnus ne dainavo, o šaukte šaukė, todėl kaip visada ir tąsyk jam pavyko sukelti įtampą ir irzlią nuotaiką.

– Ar jau išėini? – stebėjosi Irisė. – Juk dar nė vienas nepasiruošęs, dar nė septynių nėra.

– Man jau septyneri, – paprieštaravo Omeras. – Nejau pamiršai, kad man jau septyneri?

Mikis puolė teisintis:

– Skambino iš biuro, sutrikusi sistema, privalau kaip galima greičiau ją sutvarkyti.

– Tokį ankstyvą metą? – nesitvėrė nuostaba Irisė, sakytum, būtų vidurnaktis.

– Omerai, gal pagaliau malonėtum nurimti? – sudrausmino Mikis, nors kaip tik tą akimirką vaikas jau buvo paniręs į tylą, kuri netrukus peraugo į garsų verksmą, o tada pasigirdo erzinti dainelė:

– Tėvelis sisiukas, tėvelis kakutis, kalba su manim lyg maniakas.